

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงาน และเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ที่มีสถานภาพและขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน ประชากร คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2545 รวมทั้งสิ้น 825 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เกรงซี และมอร์แกน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นแบบมีสัดส่วน จำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 2 ข้อ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ จำนวน 81 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.40-0.91 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริม และพิทักษ์เด็ก ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ เมื่อจำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน พบว่า

1.1 สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการระดมทรัพยากร และสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.1.2 ผู้แทนครู มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.1.3 ผู้แทนผู้ประกอบการ มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.1.4 ผู้แทนองค์กรชุมชน มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.1.5 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.1.6 ผู้แทนศิษย์เก่า มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.1.7 ผู้ทรงคุณวุฒิ มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.2 ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

1.2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน และด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ

1.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานโดยรวมและด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนอีก 3 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก และด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ที่มีสถานภาพ และขนาดของโรงเรียนต่างกัน คือ

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพต่างกัน มีการปฏิบัติงานมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้านมากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติงาน

ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน มากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2.3 ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้าน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพ และขนาดของโรงเรียนต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการศึกษามีส่วนร่วมในการประสานงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประเวศ ฤชากุล (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาและการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้นำชุมชน เห็นว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน และการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุรพล อินทรประเสริฐ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การประสานงาน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนการรับทราบความก้าวหน้าของโรงเรียน ข้อปฏิบัติสูงสุดคือ ประชุมคณะกรรมการโรงเรียนทุกภาคเรียน การสนับสนุนแผนงาน/โครงการของโรงเรียน และ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ อำนวย สิงห์คาม (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 ด้าน คือ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ

ชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชนโดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การให้บริการชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก

ส่วนผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากองค์ประกอบที่เหมาะสม และที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การกำหนดบทบาทแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย กำหนดให้มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมของสถาน ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพื่อคนในชาติทุกคนมีหน้าที่และรับผิดชอบในสังคมร่วมกัน และความสำเร็จในการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายนับตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภาครัฐและเอกชน ซึ่งความร่วมมือจะต้องดำเนินไปอย่างเข้มแข็งและจริงจัง อันสอดคล้องกับทิศทางที่เราเร่งบทบาททางการศึกษาปัจจุบัน โดยการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาบริหารเองโดยอิสระร่วมกับชุมชน คือ การศึกษาให้ครอบครัว และคืนภูมิปัญญาไทยสู่การศึกษาของชาติ (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 2)

ประการที่สอง การกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยกรมสามัญศึกษาได้มอบนโยบายการกระจายการบริหารให้สถานศึกษานำยุทธศาสตร์ทางการพัฒนาการศึกษา คือ การปฏิรูปการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพการเรียนรู้ เพื่อก้าวเข้าสู่ความเลิศทางการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายในท้องถิ่นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในลักษณะการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมิน และร่วมพัฒนา ในรูปคณะกรรมการเพื่อปฏิรูปสถานศึกษา 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากร

ทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการปฏิรูปการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : คำนำ) ประกอบกับกรมวิชาการ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาแก่สถานศึกษาแต่ละแห่งที่ต้องได้รับการประเมินจากองค์กรภายในไว้ 3 ด้าน คือ มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต ที่มุ่งเน้นคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ความมุ่งมั่นหมายของหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย ที่มุ่งเน้นการบริหารคน อุปกรณ์งบประมาณสถานที่ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีต้องใช้เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ ที่มุ่งเน้นระบบ วิธีการ และเทคโนโลยีเชิงระบบ ที่มีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา, 2540 : 1)

ประการที่สาม การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการมาตรฐานการศึกษา เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เสนอเรื่องมาตรฐานการศึกษาเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 มาตรฐาน และความสำคัญลำดับที่ 3 คือ มาตรฐานที่ระบุว่าสถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์ และความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษา และชุมชนในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งกำหนดเป็นระเบียบว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 กำหนดให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษา 7 ฝ่าย รวมแล้วไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา และกำหนดบทบาทหน้าที่ 12 ข้อ คือ 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา 5) ส่งเสริมและสนับสนุนเด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน 6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ 7) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ 9) เสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กร

ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน 11) แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะอนุกรรมการเพื่อกำหนดแผนงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร และ 12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 12-17)

ประการที่สี่ ความเหมาะสมของการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหลายคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และวางแผนไปสู่การปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลดีในการบริหารและเป็นไปอย่างรอบคอบทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งการบริหารการศึกษามีความซับซ้อนต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ จัดโครงสร้างการบริหารให้องค์คณะบุคคลมีส่วนร่วมในการวินิจฉัย ตัดสินใจ และกำหนดนโยบายต้องอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจนั้นละเอียดถี่ถ้วน และโอกาสผิดพลาดน้อยกว่า เกิดผลดีอย่างยั่งยืนต่อการบริหารงานเกิดขึ้น (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 113) และสอดคล้องกับแนวคิดหลักการบริหารงานองค์กรที่เหมาะสมด้วยรูปแบบคณะกรรมการของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2536 : 55-56) ที่กล่าวว่า การบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการเป็นรูปแบบการบริหารที่เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ เป็นการระดมความคิด ความรู้ ความสามารถมาใช้ในการบริหารจัดการ การตัดสินใจดำเนินการเป็นไปอย่างรอบคอบจากการถกแถลงของคณะกรรมการ แต่การได้มาซึ่งคณะกรรมการในการเลือกสรรหรือคัดเลือกหรือแต่งตั้ง แต่ละองค์กรจะต้องกำหนดคุณสมบัติของกรรมการให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานของหน่วยงานเพื่อขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น จากความลำเอียง การแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองของกรรมการและพรรคพวก ในการปฏิบัติหน้าที่บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละสถานภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกัน อาจจะเนื่องจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 7 สถานภาพ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ต่างมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนด้วยกันแต่ละด้านร่วมกัน ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติ ด้วยการศึกษาและทำความเข้าใจ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ศึกษาข้อมูลของชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรภูมิปัญญา ของท้องถิ่นในอดีต สภาพปัจจุบันของชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละปีการศึกษา กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญโรงเรียน กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านกิจกรรมนักเรียน และด้านความสัมพันธ์ชุมชน การกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีของสถานศึกษา กำกับติดตามการทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาให้เสร็จสิ้น ก่อนเปิดภาคเรียนของแต่ละปีการศึกษา ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปี ของสถานศึกษา ร่วมพิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาของ สถานศึกษา วิธีดำเนินงานกิจกรรม/งาน/โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของ สถานศึกษา ร่วมพิจารณาถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานกิจกรรม/งาน/โครงการที่ระบุไว้ ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ร่วมให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของ สถานศึกษา กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ และระยะเวลา ดำเนินการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการประชุม ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาในการดำเนินงาน แก่บุคลากรในสถานศึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินงานแก่บุคลากร ในสถานศึกษา ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี เสนอแนะในการปรับปรุง รายงานผลการดำเนินงานประจำปี ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ก่อนเผยแพร่ต่อสาธารณชน ร่วมประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี และแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการตามความจำเป็นเร่งด่วนของสถานศึกษา

2.2 ด้านการจัดหลักสูตรและงานบริหารโรงเรียน ด้วยการศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตร และติดตามการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สนับสนุนให้มีการสร้างหลักสูตร ระดับสถานศึกษาใช้เอง กำหนดคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมประเมินภายในเกี่ยวกับ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาแก่

สถานศึกษา ประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กำกับการใช้งบประมาณของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนและโครงการ กำหนดวิธีการใช้งบประมาณของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ กำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาแต่ละปีการศึกษา ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาครูและบุคลากรอื่นอย่างต่อเนื่อง ให้ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา เช่น แจกเกียรติบัตร มอบรางวัล หรือมอบของขวัญ ยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคลากรในสถานศึกษาต่อสาธารณชน จัดสวัสดิการให้แก่ครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาตามความเหมาะสม ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งวิชาการภายในสถานศึกษาที่หลากหลาย ส่งเสริมการใช้แหล่งวิชาการภายนอกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา จัดให้มีการใช้ดูแลและบำรุงรักษาอาคารสถานที่วัสดุ ครุภัณฑ์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากรอื่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่ชุมชนภายนอก ส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาใช้สนามและสถานที่เพื่อออกกำลังกาย ส่งเสริมชุมชนใช้สนามและสถานที่ของสถานศึกษาเพื่อออกกำลังกาย สนับสนุนอาคารและสถานที่ของสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ภาครัฐอื่น และองค์กรเอกชน สนับสนุนบุคลากรเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน องค์กรภายนอก และภาครัฐอื่น

2.3 ด้านการส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก ด้วยการส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน และข้อมูลอื่นของสถานศึกษา จัดทำข้อมูลชุมชน ได้แก่ การคมนาคม สภาพทางเศรษฐกิจ และข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กนักเรียนในพื้นที่บริการได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง จัดหาที่เรียนให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษาหรือสหวิทยาเขต จัดหาทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน และไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จัดหาอุปกรณ์การศึกษาและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน และไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริมโครงการเรียนร่วมแก่เด็กพิการหรือเด็กบกพร่องต่าง ๆ ของสถานศึกษา สอดส่องและดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ ข่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ในสถานศึกษา สอดส่องและดูแลการใช้แรงงานเด็ก หรือกักขังหน่วงเหนี่ยวของชุมชนให้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ สอดส่องและดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ มีร่างกายพิการ หรือด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคล และสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก

2.4 ด้านการระดมทรัพยากรและสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยการหารายได้ จากสถานที่หรือทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษา จัดหาสิ่งของและปัจจัยอื่นจากชุมชนหรือหน่วยงาน อื่นเพื่อนำมาสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน กำกับติดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียน การสอน กำกับติดตามให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่สืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ ส่งเสริมให้สถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมวันที่สำคัญทางศาสนา ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความเหมาะสมและโอกาสอันควร ส่งเสริมให้สถานศึกษามีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น อำนวยความสะดวกด้านอาคารสถานที่ของ สถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน อำนวยความสะดวกการให้สถานศึกษานำบริการวัสดุ-ครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วยชาม เครื่องขยายเสียง ผ้าม่าน ผ้าจัดฉาก ผ้าปูโต๊ะ เครื่องตัดหญ้า แก้วชุมชนหรือครอบครัวที่ประสบปัญหา ร่วมกับองค์กรภาครัฐและเอกชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ท้องถิ่น และส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรและให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน

Rajabhat Mahasarakham University

3. ผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติโดยภาพรวมมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประภาพรรณ ปาพรม (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร มีการดำเนินงาน ประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ มงคล รุณธาตุ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียน ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดนครพนม มีการปฏิบัติงานบริการแก่ชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สาคร จันทะเลิศ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่บริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนโดยภาพรวม และรายด้านมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการวิจัยสอดคล้องกับ อำนวย สิงห์คาม (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงาน โรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า โรงเรียน

ขนาดใหญ่มีการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้าน มากกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยปรากฏผลดังกล่าว อาจจะเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัจจัยเกื้อหนุนการปฏิบัติงานแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม หลายประการ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านบุคลากรในการประสานงานการดำเนินงานตาม โครงการหรือกิจกรรมที่สนองนโยบายคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับก่อนมีระเบียบการบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษาดังกล่าว โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารงานที่มีความซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้างานต่าง ๆ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 11) เมื่อมีการบริหารงานโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แต่งตั้งตัวแทนองค์กรภายนอกเพิ่มเติมรูปแบบการบริหารสามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องจากคณะกรรมการของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีบุคลากร กิจกรรม และงบประมาณค่อนข้างน้อย การตัดสินใจในเชิงบริหารที่มีความคล่องตัวกระทำโดยผู้บริหารเพียงฝ่ายเดียว การกำหนดระเบียบโดยกระทรวงศึกษาธิการให้มีการบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแทน จึงต้องเพิ่มภาระแก่โรงเรียนในการประสานการประชุม การเพิ่มภาระที่ต้องจัดแผนงานและหลักฐานการปฏิบัติ นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ แผนพัฒนาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำสาระหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเตรียมหลักฐานให้คณะกรรมการได้ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา รวมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ การเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปะ และ

วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 45) รวมทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กขาดการประสานงานกับชุมชนยังไม่ทั่วถึงและไม่เป็นปัจจุบัน การกำหนดระยะเวลากิจกรรมไม่เหมาะสม การจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนคณะกรรมการอนุมัติ ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือสนับสนุนการทำงานแก่คณะกรรมการ ขาดความร่วมมือจากชุมชนบางส่วนเพราะมักก่อตั้งในถิ่นกันดาร (มโนญ จันทรชัย, 2542 : บทคัดย่อ) รวมทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ที่ฝ่ายบริหารในโรงเรียนมีปัญหาการปฏิบัติงานด้านบริการ โดยจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานวิชาการ งานธุรการ การจัดเก็บเอกสารไม่เป็นระบบ และขาดการควบคุมตรวจสอบแผนงานตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละปีการศึกษา (วีระชัย สดสุขชาติ, 2542 : บทคัดย่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ Rajabhat Mahasarakham University

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีการปฏิบัติงานก่อนข้างน้อย ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปตามระเบียบกำหนด

1.2 ควรเพิ่มบทบาทให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมพิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาของสถานศึกษา ร่วมให้ความเห็นชอบสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่นในสถานศึกษาดำเนินการ กำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยวิธีการใช้แบบสอบถาม

ร่วมกำกับคิดตามการใช้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา และให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเผยแพร่ต่อสาธารณชน

1.3 สถานศึกษาควรสนับสนุนการทำงานแก่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สภาพชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็กของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบตามความจำเป็น และรับมอบหมายภารกิจอื่นจากหน่วยงานต้นสังกัด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสาเหตุและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ด้านกำหนดนโยบาย และแผนปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ การกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านงบประมาณ การศึกษา ข้อมูลของชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรภูมิปัญญาของท้องถิ่นในอดีต และการกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการปฏิบัติงานที่เหมาะสม

2.2 ควรศึกษาสาเหตุและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารในรูปของคณะกรรมการแก่สถานศึกษาแต่ละขนาดดังกล่าว

2.3 ควรศึกษาเรื่องนี้ในจังหวัดอื่น ๆ ระดับเขตการศึกษา และระดับประเทศ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายร่วมกันแก่กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมอาชีวศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ

2.4 ควรทำการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือ โรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาเฉพาะกรณีสถานศึกษาที่บริหารงานในรูปคณะกรรมการหรือองค์คณะบุคคลที่มีผลงานดีเด่น เพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาสู่ความเป็นมาตรฐานในการบริหารงานแก่สถานศึกษาอื่นต่อไป